

Тема 1. ПОНЯТТЯ ПРО ПСИХОЛОГІЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ

1. Поняття про психологічне консультування. Цілі та завдання психологічного консультування.
2. Методи психологічного консультування.
3. Ефективність психологічного консультування. Якості ефективного консультанта.
4. Співвідношення понять «психологічне консультування» та «психотерапія».

Література

Основна

1. Абрамова, Г. С. Психологическое консультирование. Теория и опыт [Текст]/Г. С. Абрамова: учеб. пос. для студ. высш. пед. учеб. заведений. – М.: Изд. центр «Академия», 2001. [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: http://www.koob.ru/books/practic_psychology/psycholoigchesкое_konsultirovanie.zip
2. Айви, А. Е. Психологическое консультирование и психотерапия. Методы, теории и техники: практическое руководство [Текст]/ А. Е. Айви, М. Б. Айви. – М., 1999. – 487 с.
3. Алёшина, Ю. Е. Индивидуальное и семейное психологическое консультирование [Текст]/ Ю. Е. Алёшина. – М.: Социальное здоровье России, 1994. – С. 3–60, 80–95. [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: http://www.koob.ru/books/aleshina_yuliya_individualnoe_i_semeinoe_psihologicheskoe_konsultirovanie.rar
4. Бондаренко, А. Ф. Психологическая помощь: теория и практика [Текст]/ А. Ф. Бондаренко. – К.: Укртехпресс, 1997. – 216 с. [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://biblioteka.teatr-obraz.ru/node/7738>
5. Горноста́й, П. П. Теория и практика психологического консультирования: Проблемный подход [Текст]/П. П. Горноста́й, С. В. Васьковская. – К.: Наук. думка, 1995. – 128 с.
6. Кочунас, Р. Основы психологического консультирования [Текст]/ Р. Кочунас. – М.: Академический проект, 1999. – 240 с. [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://biblioteka.teatr-obraz.ru/node/7817>, <http://psylib.kiev.ua>
7. Нельсон-Джоунс, Р. Теория и практика консультирования [Текст]/ Р. Нельсон-Джоунс. – СПб.: Питер, 2000 – 464 с. [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: http://www.koob.ru/books/psychotherapy/teoriya_i_praktika_konsultir.zip
8. Хоміч, Г. О. Основи психологічного консультування [Текст]/ Г. О. Хоміч, Р. М. Ткач. – К.: МАУП, 2004. – 152 с.

Додаткова

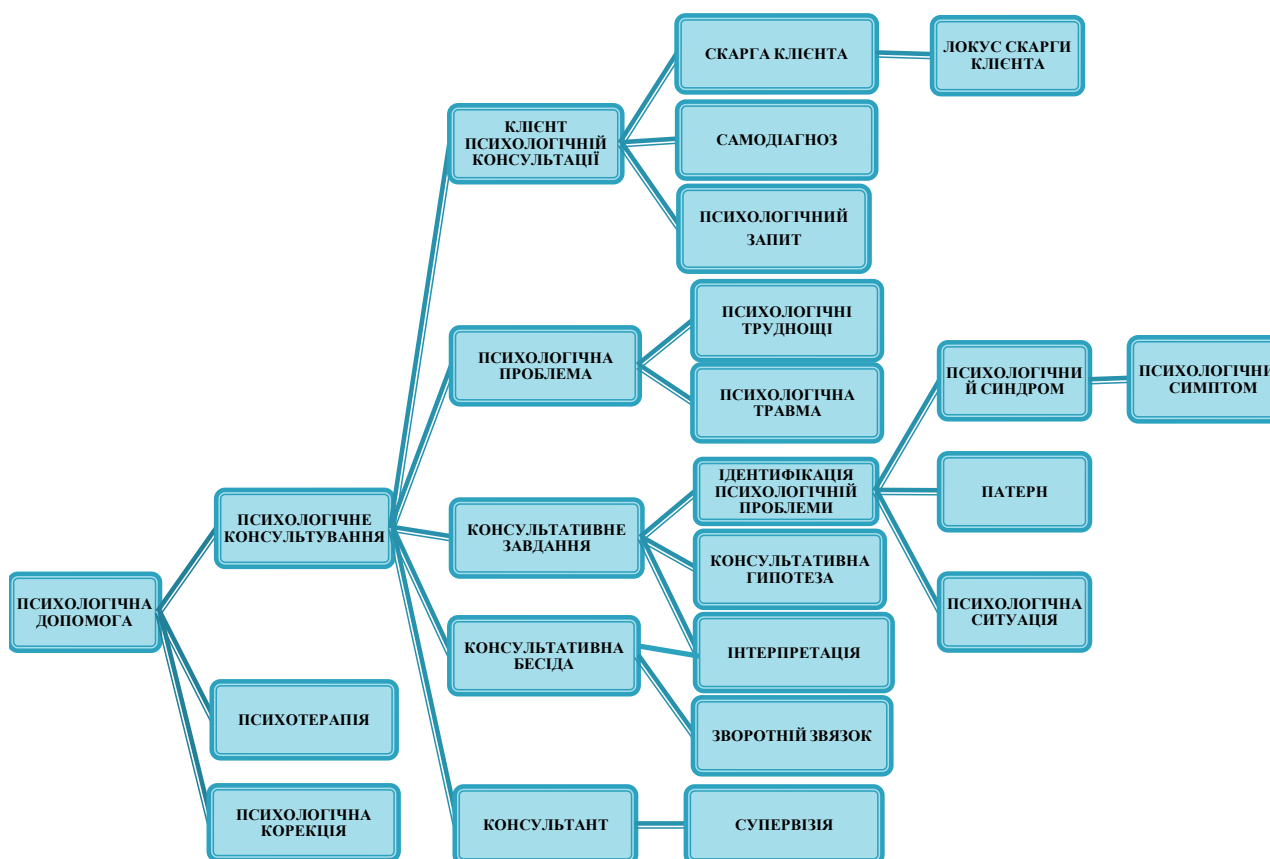
1. Абрамова, Г. С. Практикум по психологическому консультированию [Текст]/Г. С. Абрамова. – М.: Изд. центр «Академия», 1995. – 128 с.
2. Абрамова, Г. С. Практическая психология [Текст]/Г. С. Абрамова. – Екатеринбург: Деловая книга, 1998. – 367 с. [Электрон. ресурс]. – Режим доступа:
http://www.koob.ru/books/prakticheskaya_psihologiya.rar
3. Васьківська, С. В. Технологія консультивання (Організація консультативної взаємодії) [Текст]/ С. В. Васьківська. – К.: Главник, 2005. – 96 с.
4. Васьковская, С. В. Психологическое консультирование: Ситуационные задачи [Текст]/С. В. Васьковская, П. П. Горностай. – К.: Вища школа, 1996. – 192 с.
5. Елизаров, А. Н. Введение в психологическое консультирование [Электрон. ресурс] /А. Н. Елизаров. – Режим доступа:
<http://biblioteka.teatr-obraz.ru/node/7761>
6. Копьев, А. Ф. Взаимоотношение «Я» – «Другой» и его значение для практической психологии. К интегративной концепции психологической помощи [Текст] / А. Ф. Копьев // Московский психотерапевтический журнал. – 1999. – № 2. – С. 48–60. [Электрон. ресурс]. – Режим доступа:
http://pk.mgppu.ru/index.php?option=com_remository&Itemid=32&func=stardown&id=12
7. Копьев, А. Ф. Психологическое консультирование: опыт диалогической интерпретации [Текст] /А. Ф. Копьев// Вопросы психологии. – 1990. – № 3. – С. 17–25.
8. Моховиков, А. Н. Телефонное консультирование [Текст] / А. Н. Моховиков. – М.: Смысл, 2001. – 496 с.
9. Мэй, Р. Искусство психологического консультирования [Текст]/ Р. Мэй. – М.: Независимая фирма «Класс», 1994. – 144 с. [Электрон. ресурс]. – Режим доступа:
http://www.koob.ru/books/psychotherapy/may_iskusstvo_psihologicheskogo_konsultirovania.rar
10. Немов, Р. С. Основы психологического консультирования [Текст] / Р. С. Немов. – М.: ВЛАДОС, 1999. – 526 с.
11. Психология личности: Словарь справочник [Текст] /под ред. П. П. Горностая и Т. М. Титаренко. – К.: Рута, 2001. – 320 с. [Электрон. ресурс]. – Режим доступа:
http://users.i.com.ua/~p_gorn/publicat.html
12. Шнейдер, Л. Б. Психологическое консультирование [Текст]/ Л. Б. Шнейдер, Г. В. Вольнова, М. Н. Зыкова. – М.: Ижица, 2002. – 224 с. [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://biblioteka.teatr-obraz.ru/node/7879>

Поняття до теми:

ГІПОТЕЗА КОНСУЛЬТАТИВНА	ПСИХОЛОГІЧНА КОРЕКЦІЯ
ЗАВДАННЯ КОНСУЛЬТАТИВНЕ	ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА
ЗАПИТ ПСИХОЛОГІЧНИЙ	ПСИХОЛОГІЧНА СИТУАЦІЯ
ЗВОРОТНИЙ ЗВ'ЯЗОК	ПСИХОЛОГІЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ
ІДЕНТИФІКАЦІЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ	ПСИХОЛОГІЧНІ ТРУДНОЦІ
ІНДИВІДУАЛЬНА КОНСУЛЬТАЦІЯ	ПСИХОТЕРАПІЯ
ІНТЕРПРЕТАЦІЯ	ПСИХОТРАВМА
КЛІЄНТ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОНСУЛЬТАЦІЇ	САМОДІАГНОЗ
БЕСІДА КОНСУЛЬТАТИВНА	СИМПТОМ ПСИХОЛОГІЧНИЙ
ЛОКУС СКАРГИ	СИНДРОМ ПСИХОЛОГІЧНИЙ
ПАТЕРН	СІМЕЙНА ПСИХОТЕРАПІЯ
ПРАКТИЧНА ПСИХОЛОГІЯ	СКАРГА КЛІЄНТА
ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА	СУПЕРВІЗІЯ

Визначення цих понять можна знайти у загальному глосарії.

Дерево понять до теми

Персоналії до теми:

Альошина Юлія Євгенівна	Кочюнас Рімантас
Бондаренко Олександр Федорович	Мей Ролло
Братусь Борис Сергійович	Нельсон-Джоунс Річард
Бьюженталь Джеймс	Співаковська Алла Семенівна
Василюк Федір Юхимович	Столін Володимир Вікторович
Горностаї Павло Петрович	Орлов Олександр Борисович
Елліс Альберт	

Стислу інформацію про вчених наведено у розділі «Персоналії».

ПОНЯТТЯ ПРО ПСИХОЛОГІЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ

Не витрачай час на вивчення
професійних «хитрощів».
Краще вивчи саму професію.
(Х. Джексон Браун-молодший)

1. Поняття про психологічне консультування. Цілі та завдання психологічного консультування

ПСИХОЛОГІЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ

- Відносно нова сфера психологічної практики, виділилася з психотерапії.
- Відповідає потребам людей, які не мають клінічних порушень, але шукають психологічну допомогу у зв'язку з труднощами повсякденного життя.

Спектр проблем:

- ✓ Труднощі на роботі;
  - ✓ Невлаштованість особистого життя і труднощі в сім'ї;
  - ✓ Погана успішність в школі;
  - ✓ Недостатня упевненість в собі і самоповага;
  - ✓ Болісні коливання в ухваленні рішень;
  - ✓ Труднощі у зав'язуванні і підтримці міжособистісних відносин та ін.
- Ще не має строго окреслених меж.

ПОНЯТТЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ

- **Консультування** – безпосередня робота з людьми, яка спрямована на вирішення соціально-психологічної проблеми клієнта, де основним засобом впливу є певним чином побудована бесіда.

(Альошина Ю. С., 1993, с. 5)

- **Консультування** – це сукупність процедур спрямованих на допомогу людині у вирішенні проблем і ухваленні рішень щодо професійної кар'єри, шлюбу, сім'ї, вдосконалення особистості і міжособистісних відносин.

(Ліцензійна комісія Асоціації службовців і менеджерів США, що видає дозволи на приватну практику)

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ

КОНСУЛЬТУВАННЯ

- Допомагає людині обирати і діяти за власним розсудом.
- Допомагає навчатися новій поведінки.
- Сприяє розвитку особистості.
- Акцентує відповідальність клієнта.
- Серцевиною консультування є «консультативна взаємодія» між клієнтом і консультантом, базована на філософії «клієнт-центрованої» терапії:
  - ✓ Кожна особистість має безумовну цінність і заслуговує на пошану;
  - ✓ Кожна особистість в змозі бути відповідальною за себе;
  - ✓ Кожна особистість має право обирати цінності і цілі, ухвалювати самостійні рішення.

(А. А. Реан, Н. В. Бордовська, С. Н. Розум, Г. С. Абрамова, 1997. – С. 36)

МЕТА ПСИХОЛОГІЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ

Допомогти клієнтові зрозуміти, що саме він є тією людиною, яка повинна вирішувати, діяти, змінюватися, актуалізувати свої здібності.

Допомогти клієнтові зрозуміти, що відбувається в його життєвому просторі і осмислено досягти поставленої мети на основі усвідомленого вибору.

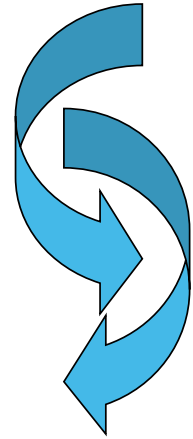
(Н. Burks u B. Steffire, 1979).

- Сприяти зміні поведінки, щоб клієнт міг жити продуктивно, відчувати задоволеність життям, незважаючи на деякі немінучі соціальні обмеження.
- Забезпечити ефективне ухвалення життєво важливих рішень.
- Розвивати вміння зав'язувати і підтримувати міжособистісні відносини.
- Розвивати навички подолання труднощів при зіткненні з новими життєвими обставинами і вимогами.
- Полегшити реалізацію і підвищення потенціалу особистості:
  - ✓ Прагнути до максимальної свободи клієнта.
  - ✓ До розвитку здатності клієнта контролювати своє оточення і власні реакції, що провокуються оточенням.

ЗАВДАННЯ КЛІЄНТА

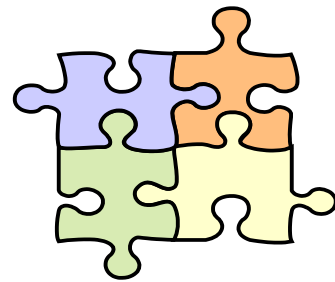
(за Абрамовою)

Тип завдання	Труднощі описуються за шкалою
Соціальні	Правильно – неправильно
Етичні	Добре – погано
Моральні	Добро – зло
Запит клієнта потрібно переформулювати як психологічне завдання.	
Психологічні	Труднощі описуються психологічними поняттями

КОНСУЛЬТАТИВНІ ЗАВДАННЯ

- Вислуховування клієнта.
- Розширення уявлень клієнта про себе і власну ситуацію.
- Переведення локусу скарг клієнта з інших на себе.

2. Методи психологічного консультування

СТРУКТУРА ПРОЦЕСУ КОНСУЛЬТУВАННЯ

Дослідження проблем

- Встановлення контакту з клієнтом.
- Уважне вислуховування клієнта, максимальна щирість, емпатія, турбота, без оцінок і маніпулювання.

Двовимірне визначення проблем

- Уточнення проблем клієнта, досягнення їх однакового розуміння клієнтом і консультантом.
- Дозволяє зрозуміти їх причини, а іноді – і способи вирішення.

Ідентифікація проблем

- Обговорення можливих альтернатив вирішення проблем.
- Консультант допомагає висунути додаткові альтернативи, проте не нав'язує своїх рішень.

Планування

- Критична оцінка обраних альтернатив за критеріями реалістичності.

Діяльність

- Реалізація плану вирішення проблем з урахуванням обставин, часу, емоційних витрат, можливості невдачі.

Оцінка і зворотний зв'язок

Оцінка ступеня вирішення проблеми і узагальнення досягнутих результатів.

(Еклектична модель: В. Е. Gilland та співробітники; 1989)

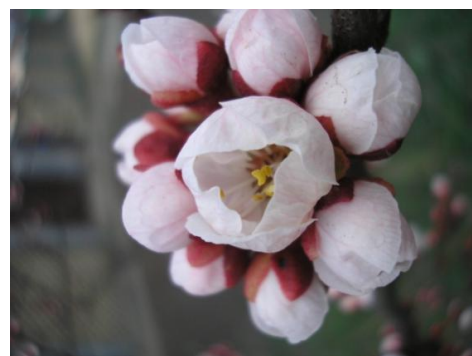
КОНСУЛЬТАТИВНІ ТЕХНІКИ

Основні

- ✓ Ведення бесіди.
- ✓ Слухання.
- ✓ Читання невербаліки.

Додаткові

- ✓ Техніки окремих консультативних підходів.
- ✓ Діагностичні методики.
- ✓ Домашні завдання.

ЗАГАЛЬНА ТЕОРІЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ

Спирається на теорію особистості

- Відкриває перспективу розуміння проблем клієнта, вказує ефективні методи їх вирішення.
- Допомагає формулювати гіпотези, що роз'яснюють проблеми клієнта.
- Дозволяє відчувати безпеку при зіткненні з дезорганізованим внутрішнім світом клієнтів.
- Без теоретичної основи неможливо нічого зробити для клієнта, окрім застосування певної техніки.

Основні функції кожної теорії:

1. Узагальнює накопичену інформацію.
2. Робить більш зрозумілими складні явища.
3. Передбачає наслідки різних обставин.
4. Сприяє пошуку нових фактів.

ОКРЕМІ ТЕОРІЇ ПСИХОЛОГІЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ

Окремі теорії психологічного консультування – окремі теорії особистості

Теорія консультанта

- ✓ Кожен консультант "конструює" власну теорію, яка спирається на відомі теорії.
- ✓ Власна теорія коригується з накопиченням досвіду.
- ✓ Визначається поглядами консультанта на природу людини:
  - Що є людина?
  - Які природні тенденції їй властиві?
  - Чи є вибір людини у певних обставинах вільним, або визначається спадковістю і подіями минулого?
  - Чи існують передумови зміни людини і як вона може змінюватися?

Теорія консультування конкретного клієнта

Напря́м	Цілі консу́льтування
Психоаналітичний напря́м	Перевести у свідомість витіснений в несвідоме матеріал; допомогти клієнтові відтворити ранній досвід і проаналізувати витіснені конфлікти; реконструювати базисну особистість.
Адлеріанський напря́м	Трансформувати цілі життя клієнта; допомогти сформувати соціально значущі цілі, скоригувати помилкову мотивацію за допомогою отримання відчуття рівності з іншими людьми.
Терапія поведінки	Виправити неадекватну поведінку і навчити ефективній поведінці.
Раціонально-емоційна терапія (А. Ellis)	Усунути «саморуйнуючий» підхід клієнта до життя, допомогти сформувати толерантний і раціональний підхід; навчити застосуванню наукового методу при вирішенні поведінкових і емоційних проблем.
Орієнтована на клієнта терапія (С. Rogers)	Створити сприятливий клімат для самодослідження і зростання особистості; заохочувати відкритість клієнта досвіду, впевненість в собі, спонтанність.
Екзистенційна терапія	Допомогти клієнтові усвідомити свою свободу і власні можливості; сприяти прийняттю відповідальності за те, що відбувається з ним; ідентифікувати чинники, які блокують свободу.

3. Ефективність психологічного консультування. Якості ефективного консультанта

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРОЦЕСУ КОНСУЛЬТУВАННЯ

- Задоволеність клієнта.
- Прийняття відповідальності клієнтом.
- Внутрішня впевненість консультанта в добре виконаній роботі.

ЯКОСТІ ЕФЕКТИВНОГО КОНСУЛЬТАНТА

- Непересічні інтелектуальні здібності і розсудливість.
  - Оригінальність, винахідливість і різнобічність.
  - «Вічно юна і невичерпна» цікавість; здатність до самостійного навчання.
  - Інтерес до людей як особистостей, а не як до матеріалу, яким можна маніпулювати. Повага до чужої особистості.
  - Розуміння власних особистісних особливостей; почуття гумору.
  - Чутливість.
  - Терплячість, відсутність зарозумілості.
  - Здатність засвоювати терапевтичні позиції, вміння підтримувати добрі й ефективні стосунки з людьми.
  - Продуктивність; навички методичної праці; здатність витримувати тиск.
  - Усвідомленість і відповідальність.
  - Готовність до співробітництва.
  - Чесність, самоконтроль, стійкість.
  - Прогресивні уявлення про етичні цінності.
  - Широкий культурний світогляд.
  - Глибокий інтерес до психології, особливо до її клінічних аспектів.
- (За Э. Шостром, Л. Браммер, 2002, с. 229)*

ТРИ ВАЖЛИВІ ПОСТУЛАТИ КВАЛІФІКОВАНОГО ПСИХОЛОГІЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ

- **Особистісна зрілість консультанта**
  - ✓ Консультант успішно розв'язує власні життєві проблеми,
  - ✓ Відвертий, толерантний та щирий стосовно себе.
- **Соціальна зрілість консультанта**
  - ✓ Консультант здатний допомагати іншим людям ефективно вирішувати їхні проблеми,
  - ✓ Відвертий, толерантний та щирий стосовно клієнтів.
- **Зрілість консультанта** – це процес, а не стан.
  - ✓ Неможливо бути зрілим завжди.

(K. Schneider, 1992)

4. Співвідношення понять «психологічне консультування» та «психотерапія»

Критерії порівняння	Психологічне консультування	Психотерапія (психокорекція)
Проблеми	Міжособистісні	Глибинні особистісні
Локус скарг	На інших	На себе
Основне завдання і форма роботи	Погляд на ситуацію з іншої точки зору: зміна установок клієнта на інших людей та форми взаємодії з ними	Аналіз глибинних шарів психіки і вирішення особистісних проблем
Термін	1-10 зустрічей	Можливі сотні сеансів протягом років
Клієнти	Будь-яка людина	Ідеальний клієнт – людина з невротичними проявами, рефлексивна, мотивована, має час та гроші
Підготовка	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Психологічна освіта. ▪ Вивчення курсу психологічного консультування. ▪ Засвоєння навичок консультування. ▪ Певний час роботи в умовах супервізії. ▪ Проробка власних психологічних проблем. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Психологічні знання (освіта). ▪ Медичні знання (освіта.) ▪ Психотерапевтична підготовка. ▪ Довгий час роботи в умовах супервізії. ▪ Довгострокова власна терапія.

ВПРАВИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ МАТЕРІАЛУ ТЕМИ 1

Робота з поняттями

I. Вставте пропущені слова

1. Р. Кочюнас: «Консультування орієнтоване на ... особистість; це люди, що мають в повсякденному житті психологічні труднощі і проблеми, скарги невротичного характеру, а також люди, що відчувають себе добре, проте ставлять перед собою мету подальшого розвитку особистості».
2. Ю. Альошина: «Консультування орієнтоване перш за все на допомогу клієнтові в реорганізації його ... відносин».
3. О. Бондаренко: «Поняття «психологічна допомога» відображає деяку реальність, якусь психосоціальну практику, полем діяльності якої є сукупність питань, утруднень і проблем, що належать до ... життя людини».

II. Узагальнення

1. Вкажіть видове та родове поняття у парах:
  - Психологічний синдром – психологічний симптом.
  - Сімейне психологічне консультування – психологічне консультування.
  - Психологічне консультування – консультативна бесіда.
  - Практична психологія – психологічне консультування.
2. Вкажіть пари видових та родових понять з переліку:
  - 1) Психологічний синдром.
  - 2) Локус скарги клієнта.
  - 3) Скарга клієнта.
  - 4) Психологічний симптом.
  - 5) Практична психологія.
  - 6) Психологічна корекція.
3. Вкажіть видове та родове поняття для поняття «психологічне консультування»:
  - Психологічна допомога.
  - Дитячі спогади.
  - Спілкування.
  - Консультативна бесіда.

III. Ланцюжок понять

Вкажіть послідовність дій у консультативному процесі:

- Ідентифікація проблеми.
- Оцінка і зворотний зв'язок.
- Двовимірне визначення.
- Діяльність.
- Дослідження проблеми.
- Планування.

IV. Системи понять

1. Розташуйте надані поняття у вигляді системи, коли окремі поняття є родовими не для одного, а для декількох видових понять
  - Психологічна допомога.
  - Зворотний зв'язок.
  - Психологічна проблема.
  - Психологічне консультування.
  - Психотерапія.
2. Розташуйте надані поняття у вигляді системи, коли окремі поняття є родовими не для одного, а для декількох видових понять
  - Інтерпретація.

- Клієнт психологічній консультації
- Психологічний синдром.
- Скарга клієнта.
- Психолог-консультант.
- Вислуховування клієнта.
- Психологічне консультування.

V. Співвіднесення понять

Поєднайте поняття з відповідними визначеннями:

Психологічне консультування	Сукупність психологічних труднощів клієнта, дисгармонійний стан, викликаний певними суперечностями в розвитку; може потребувати психологічної допомоги
Запит	Процес з'ясування психологом того, які психологічні проблеми має людина, які справжні причини і механізми лежать в основі її психологічних труднощів
Психотерапія	Мотивоване певним чином звернення клієнта до консультанта з проханням надати конкретну форму психологічної допомоги
Проблема психологічна	Комплексний лікувальний вербальний і невербальний вплив на емоції, думки, самосвідомість людини при багатьох психічних, нервових і психосоматичних захворюваннях
Ідентифікація психологічної проблеми	Безпосередня робота з людьми, спрямована на вирішення різного роду психологічних проблем, пов'язаних з труднощами в міжособистісних відносинах, де основним засобом дії є певним чином організована бесіда.

Від теорії до практики

1. Співвіднесіть фотографії сучасних психологів-консультантів, авторів відомих підручників з їхніми прізвищами:

А. С. Спиваковська   Ю. Альошина   Р. Кочунас   О. Ф. Бондаренко

2. Проаналізуйте, яке з висловлювань на першому етапі інтерв'ю належить кваліфікованому психологу-консультанту, а яке – некваліфікованому.
  - 1) У мене дар, талант розуміти людей, це ніхто не заперечує.
  - 2) Я обов'язково допоможу Вам змінити себе.
  - 3) Ми разом з Вами будемо намагатися подивитися на Ваші проблеми з іншої точки зору.
  - 4) Хто міг би подумати, що така молода та приваблива жінка буде думати про смерть.
  - 5) Важко починати роботу за умови опору з Вашого боку.
  - 6) Вважаю, що це завдання краще вирішить мій колега.

(за Г. С. Абрамовою, 1995, с. 46–47)

ПІДСУМКОВИЙ ТЕСТ ДО ТЕМИ 1

(розробник: Ю. Прокоф'єва, студентка факультету психології ДНУ)

Оберіть правильну відповідь:

1. Психологічне консультування орієнтоване на:
  - а) маніпуляцію клієнтом;
  - б) допомогу клієнтові у вирішенні міжособистісних конфліктів;
  - в) вирішення глибинних особистісних проблем клієнта.

2. Головна мета консультування:
  - а) ухвалювати рішення за клієнта;
  - б) давати поради клієнтові;
  - в) допомогти клієнтові зрозуміти, що він сам повинен вирішувати свої проблеми.

3. Психолог-консультант працює з:
  - а) соматично здоровими людьми;
  - б) психічно здоровими людьми;
  - в) людьми з різного роду психічними порушеннями.

4. Психологічне консультування передбачає роботу з:
  - а) двома і більш клієнтами одночасно (членами однієї сім'ї);
  - б) одним клієнтом;
  - в) можливі обидва варіанти.

5. На першій стадії спілкування консультанта і клієнта відбувається:
  - а) оцінка досягнутих результатів;
  - б) пошук альтернатив вирішення проблеми;
  - в) встановлення контакту з клієнтом